

REMISSYTTRANDE

Datum
2016-06-20

Dnr
01895-2016-80
Aktbilaga
2

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
Enheten för demokrati och det civila samhället
103 33 STOCKHOLM
ku.remissvar@regeringskansliet.se

EU på hemmaplan SOU 2016:10

(Departementets diarienummer Ku2016/00181/D)

Sammanfattning

Utredningens uppdrag har varit att utreda möjligheterna att inom ramen för EU:s nuvarande regelverk och arbetssätt främja insyn, delaktighet och inflytande för aktörer i Sverige när det gäller frågor som beslutas inom EU. Utredaren gör sammanfattningsvis bedömningen att det svenska politiska systemet, trots dryga 20 års EU-medlemskap, inte har förändrats på ett sätt som fullt ut möjliggör för medborgaren att tillvarata existerande kanaler i Sverige, att det offentliga samtalet inte heller bidrar till att synliggöra politiken på europeisk nivå. samt att en stor del av det som ofta kallas EU:s demokratiska underskott i realiteten är ett svenskt demokratiskt underskott. Justitiekanslern delar i allt väsentligt utredningens analys och bedömning och tillstyrker utredningens förslag till åtgärder med följande kommentarer.

Justitiekanslerns kontakt med EU-frågor

Justitiekanslern kommer i kontakt med frågor som gäller EU:s regelverk och rättsakter på olika sätt. Myndigheten besvarar årligen ett mycket stort antal remisser där det inte sällan förekommer olika EU-frågor. Inom ramen för Justitiekanslerns skadereglering prövar myndigheten bl.a. anspråk som avser skadestånd på grund av överträdelser av unionsrätten. Även i rena tillsynsärenden där det inte blir aktuellt att besluta om skadestånd förekommer det att Justitiekanslern får ta ställning till frågor som gäller t.ex. handläggningstider som framgår av unionsrätten. I olika ärenden hos Justitiekanslern åberopas även EU-stadgan. Justitiekanslern har vidare sedan Sverige blev medlem i EU och särskilt under de senaste tio åren uppträtt som ombud i ett stort antal rättegångar där anspråk framställt mot staten grundat på EU-regler. Det har bl.a. handlat om krav grundade på brister i implementeringen av olika rättsakter eller om myndigheters tillämpning av EU-regler. Myndighetens medarbetare besvarar kontinuerligt ett stort antal frågor från allmänheten som ibland även berör unionsrätten.

Bättre kunskap om EU

Justitiekanslern delar utredningens uppfattning att det finns ett generellt behov av ökad kunskap och tillstyrker utredningens förslag när det gäller kunskapshöjande åtgärder för elever, lärare, skollärdare, journalister, förtroendevalda och tjänstemän i kommuner/landsting/regioner.

Enligt Justitiekanslern finns det även behov av mera kunskapshöjande åtgärder som riktar sig till förtroendevalda och tjänstemän i statens tjänst. Riksdagens ledamöter är en grupp som genom sitt arbete i utskott och i EU-nämnden har stor påverkansmöjlighet när det gäller den nationella EU-politiken. De nationella parlamentets roll inom EU-systemet har förstärkts på senare år. För att kunna utnyttja de möjligheter som finns för nationella parlament att påverka slutresultatet av förhandlingarna inom EU finns det behov av att riksdagens ledamöter utvecklar sina kunskaper om EU på ett sådant sätt att de i realiteten också kan påverka regeringens hållning i olika frågor på ett rimligt sätt. Det är mot den bakgrunden glädjande att riksdagen beslutat tillsätta en utredning med uppgift att överväga hur man där bör utveckla arbetet med EU-relaterade frågor. En ökad insikt om hur EU fungerar och inte minst hur unionsrätten utvecklas bör leda till att Sverige i ännu högre grad kan påverka förhandlingsresultatet i frågor där Sverige har särskilda intressen men också till att beslutsfattarna bättre kan förklara och ta ansvar för de ståndpunkter som Sverige hävdar inom ramen för olika förhandlingar. Detta skulle förhoppningsvis kunna minska gapet mellan det nationella arbetet och EU-arbetet. Situationer där Sverige lagt ned sin röst eller röstat nej skulle kunna tydliggöras bättre och på så sätt öka kunskapen om både svenska ståndpunkter i förhandlingen och vad resultatet faktiskt blev.

Utredningens förslag om att införa skolval även när det gäller valet till Europaparlamentet bör också kunna bidra till att öka kunskaperna hos alla ungdomar och därmed förhoppningsvis även bidra till att på sikt få upp valdeltagandet i de ordinarie Europaparlamentsvalen.

Bättre insyn, delaktighet, inflytande och information

Att få in "svenska" ståndpunkter i ett tidigt skede av lagstiftningsprocessen inom EU bör kunna vara en viktig del av arbetet med att synliggöra och förankra EU på hemmaplan. Utredningens förslag om en utökad och förbättrad ordning för att inhämta remissvar inför en förhandling eller t.o.m. för att lämna synpunkter på ett utkast till lagstiftning från kommissionen bör kunna bidra till detta. Att på olika sätt öka samrådet mellan myndigheterna och regeringskansliet är viktigt.

Ett sätt för regeringskansliet att förbättra arbetet i förhållande till riksdagen skulle kunna vara att utveckla arbetet med faktapromemorior. Det har dock visat sig vara svårt för tjänstemännen och politikerna inom regeringskansliet att hinna få in tillräckligt många remissvar inför att i rätt tid lämna in en faktapromemoria till riksdagen. Detta är en fråga som kan undersökas närmare också inom ramen för riksdagens översyn av EU-arbetet där.

Såsom det har diskuterats inom utredningen kan ett annat sätt att effektivisera inhämtande av upplysningar från samhällets alla aktörer vara att utveckla och formalisera regeringskansliets arbete med detta liksom att se till att mer information läggs ut på webplatser som regeringskansliet och myndigheterna ansvarar för genom att införa ändrade regler i myndighetsförordningen och i instruktionen för regeringskansliet. Ett annat förslag är att det inrättas en arbetsgrupp inom regeringskansliet som ska ta

ett särskilt ansvar för att utforma riktlinjer, säkerställa genomförande och uppföljning. Det redan finns redan idag ett EU-kansli på statsrådsberedningen men detta skulle säkert med fördel kunna förstärkas. Inom regeringskansliet finns en både djup och bred kompetens bland tjänstemännen som, om den kunde samordnas och utnyttjas bättre, skulle kunna öka effektiviteten i regeringens EU-arbete. Det kan också finnas skäl att överväga om EU-arbetet bör formaliseras ännu mera för att nå önskat resultat. En sådan formalisering skulle kunna bidra till att beredningen kvalitetssäkras och att alla ärenden blir tillräckligt genomlysta. Det torde emellertid vara regeringskansliet/regeringen som bäst kan bedöma om och i så fall vilka åtgärder som bör vidtas.

Att få medborgarna att känna delaktighet i EU-arbetet är kanske den allra viktigast uppgiften. Många av de rättigheter och förmåner som alla svenskar idag får del av idag är resultatet av ett mångårigt arbete inom EU. Att som medlemmar i EU kunna resa, studera, köpa varor/tjänster/bostäder, ha rätt till sjukvård och kunna välja var vi ska pensionera oss är något de flesta idag tar för givet. Att medlemstaterna i EU har ett nära samarbete på miljöområdet och när det gäller att bekämpa gränsöverskridande brottslighet i form av människohandel m.m. framstår också för många som en självklarhet. Vi behöver förbättra kunskaperna om historien bakom EU och både vad som har gjorts och vad som är på gång behöver tydliggöras – på hemmaplan. Det är samtidigt viktigt att informationen och debatten är öppen och även redovisar frågor där det finns olika uppfattningar och där det kan finnas skäl att vara kritisk, t.ex. när Sverige har hamnat i minoritet och blivit nedröstad.

Justitiekanslern tillstyrker utredningens förslag att omfattningen av riksdagens EU-upplysningstjänst bör återställas till 2012 års nivå. Justitiekanslern ställer sig också positiv till det arbete som utförs av Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) och tillstyrker även utredningens förslag rörande den myndigheten.

Avslutningsvis vill Justitiekanslern betona vikten av ett kontinuerligt och omfattande erfarenhetsutbyte mellan EU och Sverige. De svenskar som har arbetat inom institutionerna i EU har särskilda erfarenheter som behöver tas om hand bättre än hittills. De bör dels få möjlighet att upprätthålla sina kunskaper men också ges förutsättningar att dela med sig av sina erfarenheter och sin kunskap. Staten som arbetsgivare bör även utveckla former för att konkret uppmuntra och vägleda fler medarbetare som kan utvecklas och bidra genom att arbeta inom EU:s institutioner. Ett vidgat erfarenhetsutbyte genom ”svenskar i EU” är ett konkret sätt att åstadkomma bättre kunskaper, bättre insyn, delaktighet, inflytande och information när det gäller EU-frågor.

Anna Skarhed
justitiekansler

Olof Simonsson
byråchef